

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי י"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת עבודה זרה - דף כה

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

איסור יחוד

בגמ' מובאר שדברי המשנה שאמרה שאין לאשה להתייחד עם גויים, לא בא לחדש איסור יחוד, שהרי דבר זה אף בישראל אסור, ולא בא לחדש לגבי שניים לחדש איסור, שהרי בפרוצים אף בישראל אסור, אלא בא לומר שיש איסור יחוד עם גוי אף שאשתו עמו, שאינה משמרתו, משא"כ בישראל אשתו משמרתו. בגמ' להלן לו, א נלמד את מה שגזרו ב"ה וב"ש ביח' דבר ומבואר שם בסוגיא, שגזרו יחוד עם הגויה וכו', ובעז"ה עוד חזון למועד, אבל עתה ננסה לעלות את שורש דיני יחוד, ודברים שכבר זכרנו אותם בטור זה, ואין לבית מדרש בלא חידוש, בעוד שבאיסור זה נכשלים בקל מאוד, מי שלא ירא ולא שם ליבו.

אמרו בגמ' בסנהדרין כא, באותה שעה נזרו על הייחוד. ותממה הגמ' שהרי יחוד אסור מן התורה וביארה הגמ' שגזרו על יחוד עם הפנויה שאין הוא אסור מן התורה. וראוי לציין שמדובר בפנויה טהורה שאין היא אסורה מן התורה, אולם אם היא נדה בודאי שהיא אסורה מן התורה כשאר העריות. וגזרו אף על הטהורה. ויש לברר באיסור יחוד איסור "יחוד" מהו גדרו, הרחקה מהעבירה או שייחוד זה עבירה בפני עצמה, אפילו בלא חשש מעשה העבירה.

מבאר במשנה ובגמ' בסו"ט דף ז, היו שולחים עם הבעל והאשה ב' תלמידי חכמים, כדי ששנה יבא עליה בדרך ר' ור' ור' לא יבדקוה. רצתה הגמ' להוכיח, שהמשנה סברא כדעת רב שבדרך יש איסור יחוד אף בשני אנשים, שמא אחד יצא לנקביו, נמצא השני מתייחד. וכו'.

בסוגיית הגמ' (קידושין פ, ב) למדו איסור יחוד מ"כי יסיתך", מותר לאדם להתייחד עם אמו, אולם לא עם שאר עריות שבתורה. בחינוך (מצוה קפח) למד איסור יחוד, מה שאמרה תורה "לא תקרבו לגלות ערוה" שבכלל זה אף איסור יחוד.

ברמב"ם ובשו"ע ובסמ"ג (לאוין קכ) מובאר שאיסור גמור מהתורה, אולם לשונם מורה שהוא איסור בגדר של הרחקה, כדי שלא יבואו לידי מעשה עבירה. אולם מבואר להדיא שאין זה גזירה דרבנן, שמא יבואו לידי עבירה, אלא איסור גמור מהתורה. במסילת ישרים (לאורך פרק יא), ביאר בארוכה את כל המסתעף לאיסור עריות, והארץ שיש איסור גמור בדיבור זנות, בראיה, במחשבה. ועל כולם כתב שהם בגדרי איסור עריות. מובאר שלמד שהם איסור עצמי ואינם רק בכלל הרחקה וגד.

ועי' באבי עזרי (איסורי ביאה פ"ב ה"ב) מה שחלה במחלוקת רש"י ותוס', והארץ לבאר גדר הדברים שאיסור יחוד אינו רק הרחקה אלא איסור עצמי מהתורה. וכתב הרמב"ם (איסורי ביאה פ"ב ה"כ) "לפיכך ראוי לו לאדם לכופף יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להציל מהן ויזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזרהו בי מפני בתי הזרהו בי מפני כלתי כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו מדבר זה ויתרחקו מן הייחוד". עכ"ל.

ורבנו יונה בשערי תשובה (שער ג, ז) כתב "ידוע תדע, כי יראת - השם יסוד המצות, שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ד' אלקיך שאל מעמך כי - אם ליראה את - ד' אלקיך. ובה רצה השם את ברואיו, כמו שנאמר (תהלים קמו, יא) רוצה ד' את - יראיו. ותקנות חכמים וגדריהם, יסוד לדרך היראה, כי יעשו גדר והרחקה פן תגע יד אדם באסור התורה, כבעל השדה אשר יעשה גדר לשדהו מאשר יקרב בעיניו, כי ראוי פן יכנסו בו בני - אדם והיה למשלח שול ו למרמס שה, כענין שנאמר (ויקרא יח, ל) ושמרתם את - משמרת, עשו משמרת למשמרתי (במכות כא, א). ורב הזהירות והגדר וההרחקה מן האסור הלא זה מעקרי המורא. והמרה להזהר יגיע אל השכר הגדול, כענין שנאמר (תהלים ט, יב) גם - עבדך נזהר בהם בשמרתם עקב רב. על כן אמרו, חביבים דברי - סופרים יותר מיינה של תורה, כי גדריהם וגזרותיהם מעקרי היראה. ומצות היראה שכן הרבה כנגד מצות רבות, כי היא היסוד להן. והדוגמא לדבר, כי הנזהר מהתייחד עם אשה מפחדו פן יכשל בעון וכאשר גזרו רבותינו זכרונם לברכה, הלא זה מאשר זרח על נפשו אור יראת אלקים יתברך.

והבאנו לעיל בעיונים על הדף לדף כ (וכן סנהדרין יד), מדברי הריטב"א בשלהי מסכת קידושין בסוגיות של איסור יחוד, וז"ל הכל לפי דעת יראת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצור, עושה. ואפילו להסתכל בבגדי צבעונים של איסור, כדאיתא אר"י בבב"א ע"ז.

מי נחשב לפרוץ?

מבואר בגמ' שבישראל יש איסור יחוד אפילו עם עשרה בני אדם כאשר הם פרוצים, ומה שנאמר שאשה יכולה להתייחד עם שני אנשים הכוונה לכשרים. נביא את לשונו של הגר"ש וואזנר שליט"א בשו"ת שבט הלוי (ה, ז) כלשונו - וישמע חכם ויוסיף לקח - "ובגדר פרוצים עיני אוצר הפוסקים בשם מהר"ם מינץ והמאירי קידושין שסתם פרוץ כבאן, היינו פרוץ בעריות שנשמע ממנו קלות בעיני עריות וכו' אבל רשעים ממש בפרט בעבירה חמורה כחלול שבת יראה דנקראו גם כן פרוצים לענין עריות ובפרט במחלל שבת בפרהסיא דיש דעות שבהם כגויים ממש מעיקר הדין, ופשוט בעיני דאם מזלזלים בראות טלוויזיה או קוראים בעתונות המלאים דברי תועבה או חכ"ש שהולכים למקום טומאה

(קולנוע) הם בגדר פרוצים בזמן הזה דנקלה אצלם הרגש של יצרא דעריות". עכ"ל. ודי לחכימא ברמיזא!

סיכום הדף

נושא: מחלוקת בביאור הפסוקים. יחוד משום עריות ומשום שפיכות דם.

ביאר רבי יצחק נפחא או שירת הפרות שהחזירו את ארון ד' מהפלשתים **או** את דברי ישראל כאשר אמר משה רבינו "ויהי בנוסע", **והתבאר** ש"דביר" הכוונה לספר, **אמר רב המקור** ש"דביר" זה "ספר" בלשון פרסי שנאמר "ושם דבור לפנים קרית ספר". **אמר רב אשי** פרסים קוראים לנדה "דשתנא" ע"ש "כי דרך נשים לו".

כאשר יהושע העמיד את השמש מובאר "הלא היא כתובה על ספר הישר" **אמר רבי חייא בר אבא בשם רי"ח** זה ספר בראשית שנקרא **ספר הישר** ע"ש האבות אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, **ונרמז** שנאמר "וזרעו יהיה מלא הגוים" **הכוונה** שכל העולם יהיה באימה מזרעו של אפרים, **וזה היה אצל יהושע** שהיה משבט אפרים בשעה שעמדה לו החמה. **אותו היום** שעמדה השמש ליהושע **ביאר ריב"ל** היה **סך 24** שעות, **ולדת השמש** במשך היום **12** שעות, **הלכה השמש** 6 עמדה 6 המשיכה עוד 6 ועמדה 6. **לדעת ר"א אותו היום היה של 36 שעות**, **הלכה** 6 עמדה 12, **שוב הלכה** 6 ועמדה 12. **לרבי שמואל בר נחמני סך היום היה 48 שעות**, **הלכה** 6 עמדה 12, **הלכה** 6 ועמדה 24. **וי"א**, שנחלקו **בתוספת**, **לרבי"ל** היה **תוספת של 24**, **לר"א נוספו 36** שעות, **ולרבי שמואל בר נחמני נוספו 48** שעות.

מבאר בבביתא כשם שעמדה חמה ליהושע בן נון, כך עמדה חמה למשה רבינו **ונקדימוהו בן נוריון**. **למשה רבינו** למדו (דעת ר"א) מגז"ש "אחל תת פחדך" "אחל גדלך. **לר"י"ח** לומדים גז"ש "אחל תת פחדך" "ביום תת ד' את האמורי". **לרבי שמואל בר נחמני**, מגוף הפסוק "אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך" רגזו וחלו בשעה שעמדה חמה למשה. **ואמנם** בפסוק מובאר שכצורת עמידת החמה ליהושע "ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו", **מבארת הגמ'**, לא עמדה שעות כה רבות כפי שהיה ליהושע. **וי"א** לא ירדו אבני ברד כפי שירד ליהושע.

ויאמר ללמד **בני יהודה קשת** הנה כתובה על **ספר הישר**, **ביאר רבי חייא בר אבא** הכוונה לספר בראשית ע"ש אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, **ונרמז** "יהודה אתה יודך אחיך בעורף אויבך" ומלחמה שצריכה הרמת יד לעורף זה קשת. **לדעת ר"א**, "ספר הישר" הכוונה למשנה תורה, **ונרמז** "ידיו רב לו" מלחמה שצריכים ב' ידיים הכוונה לקשת. **לרבי שמואל בר נחמני** הכוונה לספר שופטים **ונרמז** "למען דעת דורות בני ישראל ללמד מלחמה", ומלחמה הצריכה לימוד זה קשת. **ובתחילת** הספר כתוב "ויאמר ד' יהודה יעלה".

א"ר הטבח **את השוק והעליה** וישם לפני שאול, **לדעת רי"ח** "העליה" הכוונה לשוק אליה, **ונקראת** עליה כיון שהאליה נמצאת מעל השוק. **לדעת ר"א**, שוק וחזה, **ונקרא** "העליה" משום שבנוספה הכהן מניח את החזה ע"ג השוק. **ולרבי שמואל בר נחמני** הכוונה לשוק וכף הירך. **ונקרא** העליה משום הכף הירך הנקרא שופי נמצא מעל השוק. **התבאר במשנה**, שאשה לא תתייחד עם הגוים, **ובדאי** שאין לומר שמדובר על אופן שיש חשש יחוד בישראל שהרי אין חידוש ביחוד, **ואם נאמר** שמדובר שאין להתייחד עם ג' גוים, והרי בפרוצים אסור אף בישראל יחוד, **שהרי אמר רב יהודה בשם שמואל** שאשה מתייחדת עם ב' זווקא בכשרים אבל בפרוצים אסור יחוד אפילו בעשרה, **אלא דין המשנה** אפילו באשתו עמו שמותר בישראל שאשתו משמרתו, אבל בגוי אין אשתו משמרתו.

ואמנם דין המשנה היה יכול להתבאר מצד שפיכות דמים ולא מצד דין יחוד, **ביאר רבי ירמיה** מדובר באשה חשובה, היינו יפה וקרובה למלכות, שאין חשש של שפיכות דמים שחושש הגוי מאימת המלכות. **לדעת רב אידי**, מדובר באשה שיש עליה כלי נשק. **הנפק"ם**, ביחוד לאשה חשובה בין אנשים, ושאינה חשובה בין הנשים. **לדעת רבי ירמיה** אין כאשר קרובה למלכות אין חשש שיהרגנה, ושאינה חשובה אין חשש של עריות. **לדעת רב אידי**, אסור להתייחד משום עריות שרק באופן שיש נשק וחושש הגוי.

מבואר בבביתא כדעת רב אידי, האשה אע"פ שאין חשש שיהרוגה לא תתייחד שחשודים על העריות.

אסור לישראל להתייחד עם הגוי מחמת שפיכות דמים, **מבואר בבביתא** אם הלכו ישראל וניתו בדרך, **לרבנן** ילך הישראל בצורה שהגוי יהיה לימין שיוכל להחזיק בו במדה ירצה להורגו והימין היא היד החזקה. **לדעת רבי ישמעאל** זה האמור בסיף, אבל כאשר הגוי אוחז **מקל**, ילך הישראל לשמאלו שיהיה המקל קרוב אליו ויוכל לתפוס בו. **עלו או ירדו**, לא יהיה ישראל למטה וגוי למעלה, **ולא יתכופף** כלל ע"י הגוי שמא ישבור את גולגלתו. **אם יהיה שאלו להיכן הולך**, יאמר דרך ארוכה יותר, שהרי יתכן ומתכונן הגוי להזיק לו בסוף הדרך וכך יוכל להימלט עוד קודם. **כמו** שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע "עד אשר אבא אל אדוני שעיריה" וכתוב "ויעקב נסע סכותה".

מעשה בתלמידי ר"ע שהלכו בדרך, פגשו בהם ליסטים ושאלו אותם לאן פניהם מועדות, אמרו להם לעכ, כאשר הגיעו לכזיב פרשו מהם, **שאלו** הליסטים תלמידי מי אתם, **אמרו** להם תלמידי ר"ע, **אמרו** אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהם אדם רע מעולם, כיון שרצו לשדוד ממונם בהמשך הדרך.

רב מנשה לבי תורתא, פגשו בו גנבים ושאלוהו להיכן הולך, אמר להם לפומבדיתא, **כאשר** הגיעו לבי תורתא עזב אותם. אמרו לו אתה תלמידו של יהודה הרמאי, **וכוונתם** היתה לרב יהודה, רב מנשה **אמר להם**, אתם מכירים את רב יהודה ואתם מבזים תלמיד חכם יהי רצון שרתיו בידיו. **ונבו** אותם גנבים 22 שנה ולא הצליחו, **ובאו לפני רב מנשה וביקשו שיתיר נדושים**, היה עממה אורג רבא להתיר נידויו ושאלה אכל אותם. **וזה שאומרים** אורג שחנך מורידים שנה מחייו.

אומרת הגמ', בא וראה את הטבח של ארץ ישראל שאפילו הלסטים ששם עדינים יותר מהלסטים של בבל שהגיעו לידי ביזוי אדם גדול.